

CNOTLIWIE (84) *av*

cnotliwie (83), **ctnotliwie** (1) *PapUp*.

o oraz e jasne (w tym w e 1 r. błędne znakowanie).

comp cnotliwi(e)j (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI w. (jeden z tych samych przykładów).

1. *Uczciwie, rzetelnie, dobrze; integre, sancte Mącz, Cn; probe, probiter Cn (58)* : Panna náfwiétfá iako pokorná zapálaiątz fie/ tznotliwie powiedala o dziwnym iego poczęciu/ dziwnieyfym narodzeniju *OpecŻyw* 24v; *RejPs* 122v; mądry człowiek/ poczyná sobie mądrze/ i cnotliwy íprawuie się cnotliwie *MurzNT* 61, 111; *BielKron* 87v, 411; *Amplecti virtutem, Cnotliwie fie obchodzić. Mącz* 8a; *Lex virtutum commendatrix, Prawo cnot* yeft ítánowicielka/ To yeft práwá nas zádzierzawáyá ábyfmy fie cnotliwie záchowáli/ y íprávowáli. *Mącz* 206d; *Amicitias tueri, Cnotliwie fie w przyjáźni záchowác. Mącz* 467d, 40d, 327a, 366d [2 r.]; *RejAp* 186v; *RejPos* 357v; *RejZwierc* 156v; *BiałKaz* M2v; *Miéy ty nádzieię w pánu/ á cnotliwie Swóy żywot íprávuy KochPs* 52; *KochFr* 27; *WerKaz* 301; *A przeto bráćie łuz ludziom cnotliwie/ Niechay cudzego/ nie żártuy dotkliwie. KlonFlis* H5.

W charakterystycznych połączeniach: cnotliwie sprawować (się) (7), służyć (5), trwać, zachować, (za)chować się (7).

Zwrot: »cnotliwie żyć« [szyk zmienny] (26): LubPs bb2v [2 r.]; *A iżbychmy w íwycy człowiek* thu żyli pocźciwie/ *Wiernie/ cále/ cnotliwie/ ná wżem ípráviedliwie. RejWiz* 122, 176; *Ut integre vivere, Pobożnie/ cnotliwie s dobrá sławá żyć. Mącz* 172a; *GórnDworz* B, Hh3v; *RejPos* Bv, 71v, 72v, 156v; *A ták kto fie chce zwác ízczęfny m prawdziwie/ Bogá fie boiác żyw s káżdym cnotliwie. RejZwierc* 229v, 82v; *RejPosWstaw* 22, [41²]v; *PapPan* Ee; *ModrzBaz* 71; *CzechEp* 62; *WerGość* 208; *PudFr* 6; *ArtKanc* B12v; *GórnRozm* A3; *ZawJeft* 24; *KolakCath* C3; *WujNT* 796; *SkarKaz* 277b.

Szeregi: »cnotliwie a mądrze« (1): A bowiem ktho [...] cnotliwie á mądrze żywie/ ten w káćie nie fiedząc/ y przykładem/ y pomocá wżyteczny ludziom być może GórnDworz B.

»cnotliwie albo niecnotliwie« (1): ták iż pirwey czynimy cnotliwie/ ábo niecnotliwie/ też potym ístawy fie/ ábo cnotliwemi/ ábo niecnotliwemi. *GórnDworz* Ff2v.

»pobożnie, (a, i) cnotliwie« [szyk 12 : 6] (18): *LubPs* X5, bb2v [2 r.]; *RejWiz* 176; *RejZwierc* 142v; *Mącz* 172a; ábyś wiernie/ pobożnie/ cnotliwie/ á z boiáźniá iego/ nábywał chlebá íwego *RejPos* 82v, Bv, 71v [2 r.], 72v, 83, 289v; *RejPosWstaw* 22, [41²]v; *PapPan* Ee; *WerGość* 208; *WujNT* 796.

»cnotliwie a pocźciwie« (2): *RejPos* 72v; *A tu sobie wważ czo tho íeft cnotliwie á pocźciwie żyć RejZwierc* 82v.

»wiernie a cnotliwie« [szyk 4 : 1] (5): áby fie thám íprávili y náuczýli/ yákoby służyć myeli wyernye á cnotliwye/ pánu íwemu w posługách fie záchowác y popiáć. *GliczKsiąż* H6; *RejZwierc* 142v; *RejPos* 43, 58v, 250.

2. *Sprawiedliwie, słusznie, dobrze; probe, probiter Cn (15)* : *RejJóz* M3v; *RejKup* d5; *Trzećia íprawiedliwość íeft/ wedle któryi cnotliwie się przeciw káżdemu ták wurzędzie/ iako niewurzędzie zachowamy MurzNT* 3v; *za nam nie lepiej było íprawiedliwie/ Obchodzić fie ná íwecie s káżdym/ á cnotliwie. RejWiz* 162v; *Telámon odpowiedzyał/ iż ia dárú íwoiego ktho mi dan cnotliwie/ nie dam nikomu BielKron* 55v, 171, 176v; *PapUp* F3; *ZapKości* 1588/69; *KochCn* B4; *CiekPotr* 10;

Gdyż igranie wczłiwe ná fortunę zgoła Pufzcza fię [...]. Dofyc ma/ gdy fię gráiąc cnotliwie/ wcielzy *KlonWor* 72.

W charakterystycznych połączeniach: cnotliwie chować, czynić, obchodzić się (2), opiekac się, sprawować (2), zachować się (2).

Zwrot: »cnotliwie żyć« (1): Toż iest wielki znak dobroci páńkiew/ kiedy poddani cnotliwie żywą *Górndworz* Gg5.

Szeregi: »dobrze a cnotliwie« (1): yz ma [...] tysyancz zlotich [...] yako to list kroliwski scherzei opisuye, dobrze, a cznotliwyie wifluzonego dlugu *MetrKor* 59/75v.

»cnotliwie a prawdziwie« (1): A y thy ktorzy iey cnotliwie á prawdziwie náuczaią/ dziwnemi ie Sámáritany y przezwiłki inemi zową *RejPos* 85v.

3. Szlachetnie, wspaniale, znakomicie; nobiliter Mącz (4) : Onerari imaginibus maiorum, Wiele czcy y powagi mieć/ z przodków fwoiych áby fię cnotliwie w ich strzemioná wstępuyąc záchował. *Mącz* 264b; Societatem fide colere. Vprzeymie á cnotliwie fię záchować w towarzystwie. *Mącz* 398b, 248d.

W charakterystycznym połączeniu: cnotliwie zachować się (2).

Zwrot: »urodzić się cnotliwie« (1): TE n ácz fię nie vrodził tu ná fwiát cnotliwie/ Wízakoż y tá niecnotá nigdy nie záżywie. *PaprPan* Hh3v.

4. Obyczajnie; integre Mącz, Cn; caste Mącz; innocenter, prudenter Cn (7) : iedno iż Małżeństwo święte/ ktore cnotliwie fię ípráwuie/ iest święty ftan/ y ci ktorzy w nim mieszkaią/ íą ludzie święci/ czyści *WerKaz* 283; By fię ludzie rozmnażáli/. A ten to świat nápełniáli. A nierządu poniecháli/. Cnotliwie fię tu chowáli *ArtKanc* V2v.

Zwrot: »cnotliwie żyć« (5): Grzełą ktorzy malżeńftwem gardzą dla vboftwa/ á tego grzechu vziwaią iako by ich pan bog niemiał pożywyć/ gdi by cznotliwie zili *SeklKat* K3v; *MrowPieś* A4; Caste et integre vivere, Cnotliwie á wczłiwie żyć. *Mącz* 40c; Zono miła poydę ia do źiemie świętey/ á przetoż proźę cie ábyś thu cnotliwie żyła wedle przykazania bożego. *HistRzym* 54v; *ArtKanc* N11v.

Synonimy: 1. 2. dobrze; 1. pobożnie, uczciwie; 2. sprawiedliwie; 3. zacnie, znamienicie; 4. obyczajnie.

Cf **CNIE, NIECNOTLIWIE**